

ע"פ 2965/13 - המערערת, בע"פ 2965/13; בע"פ 2972/13; בע"פ
5538/13; בע"פ 5785/13; והמשיבה בע"פ 318 ואח'... נגד המשיב
בע"פ 2965/13; ג'יהאד אלרפעיה, המשיב בע"פ 2972/13 והמערער
בע"פ 3183/13; סלי ואח'...

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 2965/13
ע"פ 2972/13
ע"פ 3183/13
ע"פ 5538/13
ע"פ 5785/13

לפני: כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט נ' סולברג

מדינת ישראל

המערערת
בע"פ 2965/13;
בע"פ 2972/13;
בע"פ 5538/13;
בע"פ 5785/13;
והמשיבה בע"פ 3183/13:

נגד

המשיב בע"פ 2965/13: ג'יהאד אלרפעיה

המשיב בע"פ 2972/13 והמערער בע"פ 3183/13: סלים אבו גררה

המשיב בע"פ 5538/13: מוסא אבו גראד

המשיב בע"פ 5785/13: תאמר אלעביד

ערעורים על גזרי הדין של בית המשפט המחוזי בבאר
שבע בת"פ 15494-04-12 מיום 12.3.2013;
בת"פ 12789-01-12 מיום 21.3.2013;
בת"פ 5543/12 מיום 16.6.2013;
בת"פ 52783-09-12 מיום 30.6.2013
שניתנו על-ידי השופט א' ביתן

תאריך הישיבה: כ"ח בניסן התשע"ד (28.04.2014)

עו"ד עידית פרג'ון

בשם המערערת
בע"פ 2965/13;
בע"פ 2972/13;
בע"פ 5538/13;
בע"פ 5787/13;
והמשיבה בע"פ 3183/13:

עו"ד הילה טל

בשם המשיב בע"פ 2965/13:

עו"ד נועם בונדר

בשם המשיב בע"פ 2972/13
והמערער בע"פ 3183/13:

עו"ד טל ארד

בשם המשיב בע"פ 5538/13:

עו"ד סמיר אבו עאבד

בשם המשיב בע"פ 5785/13:

גב' ברכה וייס

בשם שירות המבחן:

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

מאימתי לחשב תקופה של פסילת רישיון נהיגה על-פי גזר דין?

זו השאלה המרכזית בארבעה מחמשת הערעורים על גזרי-דין של בית המשפט המחוזי בבאר-שבע (השופט א' ביתן)
שהדיון בהם אוחד; עליה נוספה בשניים מן הערעורים שאלה האם נכון היה להימנע מפסיקת פיצויים לנפגעי העבירות;

עמוד 2

וערעור נגדי אחד על גובה הקנס.

עיקרי העובדות

ע"פ 2965/13

1. ג'יהאד אלרפעיה (להלן: ג'יהאד) הורשע על-פי הודאתו בהסדר טיעון בעבירות של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, הפרעה לשוטר, נהיגה ללא רישיון נהיגה, נהיגה ללא ביטוח, קשירת קשר לביצוע פשע, הפרת הוראה חוקית וניסיון להתפרצות לבית מגורים.

2. אלו הם מעשיו: בתאריך 6.3.2012, באישון ליל, הסיע ג'יהאד במכוניתו שני אנשים מבלי שהחזיק ברישיון נהיגה. קצין משטרה הבחין בג'יהאד והחל לנסוע בעקבותיו. כשהבחין ג'יהאד בניידת המשטרה, הגביר את מהירות נסיעתו, לא שעה לקריאות הקצין במערכת הכריזה לעצור, והמשיך בנסיעה במהירות ובפראות, כשהוא חוצה כמה וכמה צמתים באור אדום, וגורם לכלי רכב רבים לבלום בפתאומיות. ג'יהאד המשיך בנהיגתו המסוכנת גם כשניידת משטרה נוספת הצטרפה למרדף אחריו. כשהגיע לישוב שגב שלום, פנה לדרך עפר ובאחד הסיבובים בלם את מכוניתו בפתאומיות וגרם להתנגשות ניידת משטרה במכוניתו.

3. ביום 19.6.2012 שוחרר ג'יהאד ממעצר לתנאי 'מעצר בית' בשגב שלום, באיזוק אלקטרוני ובפיקוח של ערב. ביום 16.11.2012 קשר קשר ביחד עם אחרים להתפרץ לבתי מגורים בעיר רהט. ג'יהאד ניתק את קו הטלפון בביתו. סייר הגיע לביתו, הבחין בג'יהאד, וזה ציין כי קו הטלפון אינו תקין. לאחר שהסייר עזב, יצא המערער מביתו. לקראת חצות נסע עם שניים אחרים לעיר רהט כשהם מצויידים בלום ובמברג. שם חיפש ג'יהאד ביחד עם חבריו דירה שניתן לפרוץ אליה, אך לאחר שהופתעו על-ידי קרוב משפחתו של אחד מהם, נמלטו מהמקום.

4. בהסדר הטיעון הוסכם לעתור במשותף לעונש כולל של 36 חודשי מאסר בניכוי ימי מעצרו של ג'יהאד, מאסר על-תנאי, פסילה מלקבל או להחזיק רישיון נהיגה, וחילוט הרכב.

5. בעיקרו של דבר, אימץ בית המשפט המחוזי את הסדר הטיעון. לעניינו של ערעור זה, אין צורך להידרש לכל פרטי גזר הדין, זולת לדבריו אלה של בית המשפט המחוזי: "הנאשם ביצע את העבירה כאן, כשאינו רישיון נהיגה. כלומר, העובדה שלא היה לנאשם רישיון נהיגה לא מנעה ממנו לנהוג ברכב ולבצע עבירה חמורה תוך כדי נהיגה. רישיון נהיגה הוא כלי בעל משמעות לאפשרות של הנאשם להשתקם ולהתפרנס באורח נורמטיבי. שלילת האפשרות מהנאשם להוציא רישיון נהיגה לאחר ריצוי עונש המאסר שנקבע לו, איננה תורמת לאינטרס הציבורי. על כן אני פוסל את הנאשם מלקבל או להחזיר רישיון נהיגה למשך שנתיים מהיום" (פסקה 9(ג) לגזר הדין).

ע"פ 2972/13

6. סלים אבו גררה (להלן: סלים) הורשע על-פי הודאתו בהסדר טיעון בעבירות של קשירת קשר לפשע, גניבת רכב,

גניבה, ניסיון לגניבת רכב, פריצה לרכב, הפרעה לשוטר במילוי תפקידו, שיבוש מהלכי משפט, הלנה, העסקה והסעה שלא כדין, והפרת הוראה חוקית.

7. אלו הם מעשיו: סלים קשר קשר ביחד עם אחרים לגנוב משאיות ורכוש ממושבי הנגב המערבי. בחצות ליל 18.12.2011 הגיעו חבריו של סלים לבית במושב ברוש, שם איתרו משאית מסוג וולבו. חבריו של סלים נטלו את המשאית ומוצרי חשמל נוספים והובילו אותם לרהט. בהמשך פנה סלים לפתחי אבולקיען וביקש ממנו להעביר את המשאית לשטחי הרשות הפלסטינאית. אבולקיען הסכים, והסיע את המשאית לכיוון יער יתיר על מנת להעבירה לשטחי הרשות הפלסטינאית, אך נעצר לפנות בוקר על-ידי שוטרי מג"ב.

8. במסגרת הקשר הנ"ל לגנוב משאיות ורכוש, הגיע סלים למחסום חוסאם שליד מבוא בית"ר, כשהוא נוהג במכונית שכורה מסוג יונדאי, שם פגש שניים, תושבי הרשות הפלסטינאית שנכנסו לישראל ללא היתר כדין, ושלושתם נסעו מהמקום במכונית. בשעת ערב הוביל אותם סלים למושב נוגה, שם פגשו בשניים אחרים, ניסו לבצע גניבה אך הדבר לא צלח. בשעת חצות הגיעו חלק מבני החבורה במכונית היונדאי למושב תקומה, ניסו לגנוב טרקטור אך לא עלה בידיהם, ואז פרצו למשאית מסוג וולבו, והובילו אותה אל מחוץ למושב. סלים הגיע למקום במכונית ופגש באחרים. אחד מהם נהג במשאית, ואילו סלים ביחד עם אחר נסעו במכונית היונדאי לפני המשאית על מנת לוודא שהדרך פנויה. בהגיעם למחסום משטרתי, סימנו שוטרים לסלים לעצור, והוא עשה כן. שני שוטרים ניגשו אל המכונית, ואז, בהתקרבתם, פתח סלים בפתאומיות בנסיעה פראית, עקף את המחסום ונמלט בנסיעה מהירה. בהמשך התקשר סלים לחברת ההשכרה, סיפר כי נמלט מהמשטרה, וביקש מנציג החברה לדווח למשטרה כי מכונית היונדאי נגנבה. את המעשים הללו ביצע סלים בזמן שהיה אמור לשהות בתנאי 'מעצר בית' מלא, על-פי החלטת בית משפט השלום באשדוד.

9. בהסדר הטיעון הוסכם לעתור במשותף לעונש של 5 שנות מאסר, הפעלת 3 חודשי מאסר על-תנאי במצטבר, הפעלת 6 חודשי מאסר על-תנאי בחופף, כך שסלים ירצה בסך הכל 63 חודשי מאסר בפועל, וכן גם מאסר על-תנאי. הוסכם שכל צד יטען כהבנתו לגבי ניכוי 8 חודשי מאסר מתיק פלילי אחר, לגבי קנס כספי ולגבי פסילה מלקבל או מלהחזיק רישיון נהיגה.

10. בעיקרו של דבר, החליט בית המשפט המחוזי לכבד את הסדר הטיעון. לעניינו של ערעור זה, אין צורך להידרש לכל פרטי גזר הדין, זולת לדבריו אלה של בית המשפט המחוזי: "באשר לבקשת המאשימה להטיל על הנאשם 1 פסילת רישיון נהיגה לתקופה משמעותית, עמדתי היא כי בהתחשב במעשי הנאשם ובעבירות בהן הורשע ובהתחשב בתקופת המאסר שתיגזר עליו, יש להטיל עליו פסילת רישיון נהיגה לתקופה שתחייבו בבוא העת להוציא רישיון נהיגה חדש, אך לא תמנע ממנו להוציא רישיון נהיגה חדש ולנהוג למשך תקופה ארוכה לאחר שחרורו מהמאסר... אני פוסל את הנאשם מלקבל או להחזיק רישיון נהיגה למשך 18 חודשים מהיום" (פסקה 15 - 16(z) לגזר הדין).

ע"פ 5538/13

11. מוסא אבו גראד (להלן: מוסא) הורשע על-פי הודאתו בהסדר טיעון בעבירות של שימוש ברכב ללא רשות, סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, ונהיגה ללא רישיון נהיגה.

12. אלו הם מעשיו: למוסא אין רישיון נהיגה ומעולם לא היה לו. ביום 13.8.2012 בשעות אחר הצהריים, שוטט מוסא בפנצ'ריית "הישאם" ברהט והבחין במכונית סקודה השייכת לסברי אלקרנאוי, אביו של בעל המקום. מוסא נכנס למכונית, הניע אותה באמצעות מפתח שהיה בתוכה והחל לנסוע. סברי הבחין בדבר, והחל לרדוף אחרי מוסא יחד עם ד"ר אברהים אמטיראת במכוניתו של האחרון. בנו של סברי, הישאם, נסע אחריהם במכונית אחרת. מוסא נסע במהירות גבוהה, הגיע לכיכר, ולמרות שנתיב נסיעתו היה חסום, הוא לא עצר, והתנגש בעוצמה במכונית מזדה שנסעה לפניו, ובה ישבו חסן ולילה אבו סיאם. מכונית המזדה נדחפה קדימה אל הכיכר. מוסא שב והתנגש מאחור בעוצמה במכונית המזדה, וזו נדחפה עוד יותר קדימה, עד שעברה את הכיכר, ומוסא יכל להמשיך בנסיעתו. בהמשך, העמיד ד"ר אמטיראת את מכוניתו מול מכונית הסקודה שבה נסע מוסא באופן שחסם אותה. מוסא נטש את המכונית ונמלט רגלית, בעוד סברי והישאם דולקים בעקבותיו. בזמן בריחתו השאיר מוסא את מכונית הסקודה כשהיא משולבת בהילוך לנסיעה, וזו הדרדרה לעבר מכוניתו של ד"ר אמטיראת ופגעה בדלתה ובאצבעותיו של ד"ר אמטיראת. כתוצאה ממעשיו של מוסא, נפצעו חסן, לילה וד"ר אמטיראת והם נזקקו לטיפול רפואי. כמו כן, נגרמו נזקים כבדים למכונית של חסן ולילה, עד כדי "אבדן כללי", נזקים לדלת ולכנף ימין של מכוניתו של ד"ר אמטיראת, ונזק למכונית הסקודה שבה נסע מוסא.

13. בהסדר הטיעון הוסכם לעתור במשותף לעונש של 3 וחצי שנות מאסר, הפעלת 12 חודשי מאסר על-תנאי (מחציתם בחופף ומחציתם במצטבר), מאסר על-תנאי, ופסילה מלהחזיק רישיון נהיגה. עוד הוסכם שהמדינה תטען לפיצוי המתלוננים בגין הפגיעה הפיזית והכלכלית, ומוסא יוכל לטעון באופן חופשי בנושא הפיצוי הכספי.

14. בעיקרו של דבר, החליט בית המשפט המחוזי לכבד את הסדר הטיעון. לעניינו של ערעור זה, אין צורך להידרש לכל פרטי גזר הדין, זולת לדבריו אלה של בית המשפט המחוזי בשני עניינים:

(א) "בהתחשב באורך תקופת המאסר שנגזרה לנאשם, ובעובדה שהוא בחור צעיר חסר מקצוע, שרישיון נהיגה עשוי לסייע לו בשיקומו ולתרום לאפשרותו להתפרנס באורח נורמטיבי, נראה לי שאין זה מטובת הציבור למנוע מהנאשם להוציא רישיון נהיגה לאחר ריצוי עונשו. משכך, אני פוסל את הנאשם מלקבל או להחזיק רישיון נהיגה למשך שנתיים מהיום" (פסקה 10(ד) לגזר הדין).

(ב) "באשר לפיצוי, ב"כ המאשימה ציינה כי בעלי הרכב שניזוק קשות, פוצו על ידי חברת הביטוח, והיא לא טענה לגובה הנזק שנגרם לשני כלי הרכב האחרים, אף לא על דרך ההערכה. בנסיבות אלה, וכן בהתחשב במצבו הכלכלי הירוד של הנאשם, כמפורט בתסקיר שירות המבחן, המביא לכך שכל חיוב בפיצוי שיקבע יהיה בבחינת הצהרה בעלמא, חסרת תוחלת מעשית, אינני מוצא לנכון לחייב בהליך זה את הנאשם בפיצוי" (שם, פסקה 10(ה)).

ע"פ 5785/13

15. תאמר אלעביד (להלן: תאמר) הורשע על-פי הודאתו בהסדר טיעון בעבירות של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, חבלה בכוונה מחמירה, הפקרה אחרי פגיעה, נהיגה ללא רישיון נהיגה ונהיגה ללא ביטוח.

16. אלו הם מעשיו: לתאמר אין רישיון נהיגה ומעולם לא היה לו. ביום 19.9.2012, בשעת בוקר, נהג תאמר

במכונות מסוג טויוטה. שוטרת בניידת משטרה הבחינה בתאמר כשהוא נוהג במהירות של כ-158 קמ"ש, והחלה לנסוע בעקבותיו. אל הניידת הצטרף מסוק משטרה במעקב אחרי המכונה. כאשר הבחין תאמר בניידת, החל להימלט בנסיעה במהירות מופרזת כשהוא עוקף מכונות בנתיב נסיעתו, סוטה לנתיב הנסיעה הנגדי, ומסכן מכונות שנסעו בכביש, עד שנאלצו לרדת אל השוליים על מנת להימנע מהתנגשות. בהמשך נכנס תאמר לצומת בניגוד לכיוון התנועה, גרם למכונה אחרת לסטות כדי למנוע התנגשות, והמשיך בנסיעה במהירות ובפראות בניגוד לכיוון התנועה. תאמר המשיך בנסיעה מסוכנת וגרם לנהגי מכונות לסטות לצדדים או לבלום בלימת פתע. כמו כן, למרות שהבחין בהולכת רגל, לא האט את מהירות נסיעתו, נסע הישר לעברה עד אשר פגע בה עם חזית המכונה. תאמר לא עצר, לא הזעיק עזרה, המשיך בנסיעה במהירות, פנה ימינה לדרך עפר ושם עצר את המכונה ונמלט. להולכת הרגל נגרמו שברים בזרוע הימנית ובברך.

17. בהסדר הטיעון הוסכם כי המדינה תטען לעונש של 44 חודשי מאסר, מאסר על-תנאי, פסילת רישיון נהיגה לתקופה ממושכת לאחר השחרור מן המאסר, ופיצוי כספי להולכת הרגל, בעוד ההגנה תוכל לטעון כראות עיניה.

18. בגזר הדין הטיל בית המשפט המחוזי על תאמר 44 חודשי מאסר בפועל ו-12 חודשי מאסר על-תנאי. לעניינו של ערעור זה אין צורך להידרש לכל פרטי גזר הדין, זולת לדבריו אלה של בית המשפט המחוזי בשני עניינים:

(א) "אני פוסל את הנאשם מלהחזיק או לקבל רישיון נהיגה למשך 3 שנים מהיום. אני עושה זאת כדי שלא תימנע מהנאשם האפשרות להוציא רישיון נהיגה בתום תקופת מאסרו, היכולה לסייע לו להשתלב מחדש בחברה ולהתפרנס באורח נורמטיבי" (פסקה 9(ג) לגזר הדין).

(ב) "בנסיבות העניין, בהן ברור שהולכת הרגל שנפצעה מרכב הנאשם תגיש תביעת פיצויים, ובהתחשב במצבו הכלכלי של הנאשם ובתקופת המאסר שנגזרה עליו, אינני רואה לנכון לחייב את הנאשם בפיצויים" (שם, פסקה 9(ד)).

עיקרי טענות המדינה

19. שתי טענות העלתה המדינה בערעוריה:

(א) בעניינו של תאמר הנ"ל, הוסכם בהסדר הטיעון כי עונש הפסילה יחל לאחר ריצוי עונש המאסר. בית המשפט המחוזי סטה מן ההסדר בלא הנמקה של ממש. זאת ועוד, בעניינם של ג'יהאד, סלים ומוסא, גם באין הסכמה במסגרת הסדר טיעון, לא ניתן היה לקבוע את תחילת עונש הפסילה ביום מתן גזר הדין. סעיף 42(ג)(2) לפקודת התעבורה [נוסח חדש] מורה כי בחישוב תקופת הפסילה אין להביא במניין את תקופת המאסר. לפיכך, טעה בית המשפט המחוזי בקובעו כי עונש הפסילה מלהחזיק או מלקבל רישיון נהיגה יחל ביום מתן גזר הדין ולא ביום שחרורם של ג'יהאד, סלים, מוסא ותאמר ממאסרם. לטענת המדינה, הטלת עונש פסילה מלהחזיק או לקבל רישיון נהיגה שתחולתו במהלך תקופת המאסר, מאיינת למעשה את העונש. הפועל היוצא הוא שמיד עם שחרורם מן המאסר יוכלו ג'יהאד, סלים, מוסא ותאמר לגשת למבחני הרישוי ולקבל רישיון נהיגה. לא הוטל עליהם אפוא עונש פסילה מוחשי.

העבירות שבהן הורשעו ונסיבות ביצוען, מחייבות הטלת עונש ממשי ומרתיע של פסילה מלהחזיק רישיון נהיגה, על מנת להרחיקם מהכביש ולמנוע את הסכנה הנשקפת מהם. נימוקיו של בית המשפט המחוזי באשר למועד שממנו תימנה תקופת הפסילה אינם עולים בקנה אחד עם תכלית החקיקה, וגישתו סותרת את הוראת סעיף 42(ג)(2) לפקודת התעבורה.

(ב) טעה בית המשפט המחוזי בהימנעותו מלחייב את מוסא ותאמר בתשלום פיצוי כספי למתלוננים, קורבנות העבירות. החלטתו זו אינה עולה בקנה אחד עם ההלכה הפסוקה. כזכור, בגזר הדין בעניינו של מוסא קבע בית המשפט המחוזי כי אין מקום להורות על פיצוי כספי בגין הנזקים שנגרמו לרכב שניזוק קשות מכיוון שבעליו פוצה על-ידי חברת הביטוח, וכן גם בגין כלי הרכב הנוספים, משום שהמדינה לא טענה לגבי שיעור הנזק שנגרם להם. לטענת המדינה, אין בעצם תשלום פיצויים מאת חברת הביטוח, כדי להצדיק מניעת פיצוי בהליך הפלילי, בגין נזקי הגוף והרכוש. הפגיעות קיבלו את ביטויין בכתב האישום, ולבית המשפט המחוזי הוגשו תמונות על מנת להמחיש את הנזקים. זוהי תשתית ראייתית מספקת לפסיקת פיצויים. שירות המבחן המליץ גם הוא על חיוב בפיצויים, ולא הייתה הצדקה לסטות מהמלצה זו. בגזר הדין בעניינו של תאמר קבע בית המשפט המחוזי כי אין מקום לפסוק פיצוי למתלוננת, הולכת הרגל, בנסיבות שבהן ברור כי היא עתידה להגיש תביעת פיצויים אזרחית. לטענת המדינה, קביעה זו סוטה מהסדר הטיעון שאליה הגיעו הצדדים, ומכל מקום הלכה פסוקה היא כי הגשת תביעה נזיקית אינה שוללת פסיקת פיצויים בהליך הפלילי. הפיצויים הללו נועדו ליתן סעד מידי לקורבן העבירה מבלי שיאלץ להמתין עד לסיומם של ההליכים האזרחיים בעניינו. זהו פיצוי כספי מוגבל, ואין בעצם האפשרות של הגשת תביעה אזרחית, כדי להצדיק הימנעות מפסיקתו.

עיקרי טענות המשיבים

20. באת כוחו של ג'יהאד טענה מנגד כי עונש המאסר שהוטל עליו, הוא עונש מוחשי ביותר, לתקופה ארוכה. לדבריה, בטיעוניה בבית המשפט המחוזי לא ביקשה המדינה כי הפסילה תחל ממועד השחרור מן המאסר. גם אם נכונה טענת המדינה כי ההחלטה למנות את ימי פסילת רישיון הנהיגה מיום גזר הדין ניתנה בחוסר סמכות, אין הצדקה להתערב ולשנותה. ג'יהאד הוא בחור צעיר, ובשים לב לתקופת המאסר הארוכה, הרי שקבלת ערעור המדינה לגבי תקופת הפסילה תחמיר את עונשו באופן לא מידתי.

21. בא-כוחו של מוסא הצטרף לעמדת ב"כ ג'יהאד במה שנוגע לתחילת תקופת הפסילה, וביקש לדחות גם את טענות המדינה לחיובו של ג'יהאד בתשלום פיצויים. הסדר הטיעון לא כלל הסכמה בנושא הפיצויים, והמדינה לא הוכיחה את הנזק הנוטע. הנזק הגופני שנגרם הוא ברמה נמוכה, חברת הביטוח שילמה את מלוא הפיצוי בגין כלי הרכב שהוכרז כ"אובדן כללי", ושאר נזקי הרכוש לא הוכחו. מוסא הוא בחור צעיר, משפחתו דלת אמצעים, וקיים אינטרס שיקומי להימנע מלחייב אותו בתשלום פיצויים.

22. ב"כ סלים הצטרף לטענות חבריו. לדבריו, בהסדר הטיעון לא הוסכם על אורכה של תקופת הפסילה, ואם רצתה בכך, היה על המדינה לבקש למנות את ימי הפסילה החל מיום שחרורו של סלים ממאסר. סלים מצדו הגיש ערעור נגדי (ע"פ 3183/13), ובו טען כי לא היה מקום להטיל עליו קנס בשיעור של 30,000 ₪. מצבו הכלכלי קשה. 11 ילדיו תלויים בו לפרנסתם, ומשמעות הטלת הקנס היא הארכת תקופת מאסרו. סלים הוסיף וטען כי הוטל עליו עונש מאסר ממשי וארוך, והארכת תקופת מאסרו מחמת חוסר יכולתו לשלם את הקנס תוביל לפער לא מידתי ובלתי מוצדק בין

מעשיו לבין עונשו. בדיון בעל-פה טען בא-כוחו של סלים כי מאחר והוא לא הורשע בעבירה לפי פקודת התעבורה, לא חלה לגביו הוראת סעיף 42(ג) (2) לפקודת התעבורה, וממילא אין מניעה למנות את תקופת הפסילה החל מיום גזר הדין. זאת ועוד, לפי העבירות שבהן הורשע, ניתן להטיל עליו עונש של פסילה למשך ששה חודשים בלבד, ולא יותר מכך.

23. בא כוחו של תאמר הצטרף גם הוא לדברי חבריו. תאמר צפוי להשלים ריצוי שני שליש מתקופת מאסרו לקראת סוף השנה. אם יקוצר מאסרו, עדיין תיוותר חצי שנה שבה תעמוד בתוקף פסילתו מנהיגה. אינטרס ציבורי-חברתי הוא לאפשר לאסירים משוחררים להשתלב בחברה, ועל כן יש להותיר את החלטת בית המשפט המחוזי על כנה. עוד הוסיף ב"כ תאמר וטען כי לבית המשפט המחוזי נתונה סמכות לחרוג מהסדר הטיעון. החריגה שנעשתה היא מינורית ואינה נוגעת לרכיב המרכזי, הוא עונש המאסר. ב"כ תאמר ביקש שלא להתערב בהחלטת בית המשפט המחוזי שלא לחייבו בתשלום פיצויים למתלוננת. נסיבות חיו של תאמר הן קשות. הפיצוי הכספי, גם אילו חוייב בו, היה מועבר למתלוננת רק לאחר זמן רב, ובצדק נמנע בית המשפט המחוזי מלחייבו בתשלום פיצויים. לפני המתלוננת פתוחה הדרך להגיש תביעה אזרחית המגובה בחוות דעת לעניין נזקיה, והיא הדרך שראוי לילך בה, ולא בדרך של פיצוי עונשי בהליך הפלילי.

דיון והכרעה

מועד פסילת רישיון נהיגה

24. סעיף 42 לפקודת התעבורה - כותרתו "פסילה וחישוב תקופתה" - מורה כך:

"(א) פסילה שהטיל בית משפט מקבל או מהחזיק רישיון נהיגה לפי פקודה זו תחל ביום מתן גזר הדין אם לא הורה בית המשפט הוראה אחרת.

(ב) הוטלה פסילה על מי שנדון לפסילה במשפט קודם אשר תקופתה טרם נסתיימה, תהיה הפסילה שהוטלה כאמור מצטברת לקודמתה ותקופתה תחל בתום הפסילה הקודמת.

(ג) **בחישוב תקופת הפסילה לא יבואו במנין -**

(1) התקופה שחלפה עד מסירת הרישיון לרשות שנקבעה לכך בתקנות ובדרך שנקבעה;

(2) **תקופה שבה נשא בעל הרישיון עונש מאסר על העבירה שבגללה נפסל כאמור".**

(ההדגשה הוספה - נ' ס').

בית המשפט המחוזי קבע בעניינם של ג'יהאד, סלים, מוסא ותאמר, כי יש לחשב את מועד פסילת רישיון הנהיגה מיום גזר הדין, ובכך לכלול במניין הימים את תקופת מאסרם, ונימוקו עמו: לאפשר קבלת רישיון נהיגה סמוך לאחר ריצוי עונש המאסר, משיקולי שיקום, וכדי להתפרנס באורח נורמטיבי.

25. דומני כי שגה בית המשפט המחוזי. לשון סעיף 42 לפקודת התעבורה הנ"ל, הריהי מפורשת וברורה. היא מורה

כי בחישוב תקופת הפסילה לא תבוא במניין תקופת המאסר. הוראת סעיף 42 הנ"ל אינה סובלת פרשנות אחרת. גם ההיגיון מורה כך: אין טעם ולא תוחלת בפסילת רישיון נהיגה כשזו "נבלעת" בתקופת מאסר, שבה ממילא בטל כל אסיר מנהיגה. גם תכלית החקיקה אינה באה על סיפוקה לפי דרכו של בית המשפט המחוזי, שיקולי הגמול וההרתעה נמוגים, ואין מענה הולם לסכנה הנשקפת לציבור מפני נהיגתם של הארבעה הנ"ל, סכנת נפשות.

26. בעניינו של תאמר נפלה טעות נוספת בפסיקת בית המשפט המחוזי. בהסדר הטיעון הוסכם בין הצדדים כי עונש הפסילה יחל לאחר ריצוי עונש המאסר. בית המשפט המחוזי סטה מהסכמה זו, מבלי לנמקה כנדרש בהלכה הפסוקה לגבי סטיה מהסדר טיעון. מכל מקום, ובזאת העיקר, מצוות המחוקק בסעיף 42 לפקודת התעבורה היא כי בחישוב תקופת הפסילה לא תבוא במניין תקופת המאסר.

פסיקת פיצויים לנפגעי העבירות

27. בעניינם של מוסא ותאמר ערערה המדינה גם על הימנעותו של בית המשפט המחוזי מלחייבם בתשלום פיצויים לנפגעי העבירות. סעיף 77(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) קובע לאמר: "הורשע אדם, רשאי בית-המשפט לחייבו, בשל כל אחת מן העבירות שהורשע בהן, לשלם לאדם שניזוק על-ידי העבירה סכום שלא יעלה על 258,000 שקלים חדשים לפיצוי הנזק או הסבל שנגרם לו". אופיו של הפיצוי הוא אזרחי, אם כי הוא נושא בחובו גם היבטים עונשיים וחברתיים, והוא נועד להיטיב את מצבו של נפגע עבירה, במידה מסויימת, בייעילות ובמהירות, באמצעות ההליך הפלילי (ראו: רע"פ 2976/01 אסף נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 418 (2002) (להלן: עניין אסף); ע"פ 2760/14 אוחיון נ' מדינת ישראל (14.5.2014); ע"פ 8595/12 פלוני נ' מדינת ישראל (19.12.2012)). סכום הפיצוי מוגבל, קביעתו נעשית על דרך של אומדנא דדיינא, מבלי להידרש לכללי ההוכחה והפרוצדורה האזרחית הרגילה, שהיא מורכבת יותר. בעניין אסף נאמר, כי "אכן, הוראת סעיף 77 נועדה בעיקרה להציע לנפגע מעין-קפנדריה, קרא: לזכותו בפיצוי על נזק או סבל שנשא בהם בשל עבירה שעבר הנאשם בלא שנאָלְצו לכתת רגליו להגשתה של תביעה אזרחית" (שם, עמוד 459). פיצויים לנפגעי עבירה לפי סעיף 77 לחוק העונשין אינם מיייתרים הגשת תביעה אזרחית על-ידי נפגע העבירה. תכליתם, כאמור, הכרה חברתית בנזקיו ובסבלו של הנפגע, ומתן סעד מידי כדי להקל עליו בתהליך השיקום. "אילו היינו מצויים בהליך אזרחי, היינו נדרשים להוכחה מדויקת של שיעור נזקיו של כל אחד מהם. עם זאת, לצורך ההליך הפלילי, די בעובדות שבהן הודה המערער על מנת לחייבו בפיצויים של המתלוננים לפי אמת המידה הקבועה בסעיף 77 לחוק העונשין, תוך שאנו מביאים בחשבון את העובדה שהפיצוי כולל בתוכו גם מרכיב חשוב של פיצוי על נזק לא-ממוני" (ראו: ע"פ 4666/12 גורבץ נ' מדינת ישראל (8.11.2012)). למותר להזכיר, כי במקביל רשאי הנפגע לתבוע את נזקיו, בשיעורם המלא, בתביעה אזרחית. הנה כי כן, יתרונות של ממש יש בפסיקת פיצויים לנפגעי עבירות, ואלה עשו את הפיצויים הללו לסעד נגיש שראוי להעניקו, אם גם במגבלות המחוייבות לפי טיבו באשר להוכחת הנזק ולכימותו.

מן הכלל אל הפרט

28. בעניינו של מוסא, כאמור, נמנע בית המשפט המחוזי מלחייבו בתשלום פיצויים לקורבנות מעשיו מחמת מצבו הכלכלי הקשה, בשל העובדה שבגין כלי הרכב שניזוק קשות ניתן פיצוי על-ידי חברת הביטוח, ומשום שהמדינה לא הוכיחה את שיעור נזקי כלי הרכב האחרים. גבי דידי, במה שנוגע לכלי הרכב שבגינו ניתן פיצוי מלא מאת חברת הביטוח,

ניחא. לא כן לגבי סבלם של חסן ולילה אבו סיאם שנסעו באותה מכונית, נפגעו ונזקקו לטיפול רפואי. חסן סבל מכאבים בצוואר ובגב, ולילה סבלה מכאבים בכתף ימין, בזרוע ימין ונזקקה למתלה לידה. דומני, בנסיבות העניין, כי ראוי לפסוק פיצוי בסך של 2,500 ₪ לכל אחד מהם. לגבי כלי הרכב האחרים ונהגיהם, עשויים נימוקי בית המשפט המחוזי להצדיק חיוב בפיצויים בסכום כסף מוגבל, אך אינם מצדיקים שלא לחייב בפיצויים כלל. מכונית הטויוטה של ד"ר איברהים אמטיראת נפגעה, גם הוא עצמו נפגע באצבעותיו, כמתואר לעיל. הנזק והסבל הכרוכים בפגיעות הללו, כפי שהוכחו בבית המשפט המחוזי, מאפשרים ומצדיקים חיוב בתשלום פיצויים. דומני כי פיצוי בסך של 5,000 ₪ הולם בנסיבות העניין. בגין נזקי מכונית הסקודה החלטתי לחייב בתשלום פיצויים בסך של 4,000 ₪.

29. בעניינו של תאמר, כאמור, נמנע בית המשפט המחוזי מלחייבו בתשלום פיצויים להולכת הרגל שנפגעה, בניגוד להסכמת הצדדים בהסדר הטיעון. אין בנימוקי בית המשפט על כוונתה של הולכת הרגל להגיש תביעת פיצויים, כדי להצדיק הימנעות מחיוב בתשלום פיצויים בגדרי ההליך הפלילי, וגם הנימוקים על אודות מצבו הכלכלי של תאמר ותקופת המאסר שהושתה עליו, אינם מצדיקים הימנעות כאמור. כזכור, נגרמו להולכת הרגל שברים בזרועה הימנית ושבר בברך ימין, היא אושפזה בבית החולים למשך שבועיים, ושהתה במוסד שיקומי כשלושה חודשים. מאז לא שבה לעבודתה. דומני כי חיוב בתשלום כספי בסך של 10,000 ₪ הוא הולם בנסיבות העניין, כפיצוי בגין הנזק והסבל, בגדרי סעיף 77(א) לחוק העונשין.

ערעורו של סלים

30. בא-כוחו של סלים טען כי מאחר וסלים לא הורשע בעבירות לפי פקודת התעבורה, הרי שאין תחולה לסעיף 42(ג)(2) לפקודה, משום שעניינו ב"פסילה שהטיל בית משפט מקבל או מהחזיק רישיון נהיגה, לפי פקודה זו...".

אין בידי לקבל טענה זו. סעיף 43 לפקודת התעבורה - שכותרתו "המסתייע ברכבו לעוון או לפשע" - קובע כי "בעל רישיון נהיגה או בעל רישיון רכב שהורשע על עוון או על פשע שביצועם נתאפשר או הוקל עקב נהיגתו ברכב או עקב השימוש ברכב שיש לו רישיון עליו, בית המשפט שהרשיעו, רשאי - בנוסף על כל עונש אחר - לפסול אותו מהחזיק רישיון כאמור, לצמיתות או לתקופה מסויימת". הנה כי כן, לצורך פסילת רישיון נהיגה אין הכרח בהרשעתו של סלים בעבירה לפי פקודת התעבורה דווקא. דינו בהרשעתו בעבירה שבוצעה תוך כדי שימוש ברכב או עקב נהיגתו. סלים הורשע כזכור בין היתר בהסעה שלא כדיו, בניגוד לסעיף 12א(ג)(1) לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 (להלן: חוק הכניסה לישראל). סלים הסיע במכוניתו תושבים זרים שלא היו רשאים לשהות בישראל. זאת ועוד, לאחר ששוטרים הורו לו לעצור כמתואר לעיל, החל בנסיעה פתאומית ופראית ונמלט מהמקום. מעשיו אלו לבטח באים בגדרה של הוראת סעיף 43 לפקודת התעבורה, ולא הייתה כל מניעה להטיל עליו עונש של פסילת רישיון נהיגה.

31. הקנס הכספי שהטיל בית המשפט המחוזי על סלים - 30,000 ₪ או 4 חודשי מאסר תמורתו - הוא אכן מכביד, אך אין הצדקה להתערב ולשנותו. כמתואר לעיל, סלים ביצע עבירות חמורות, פעם אחר פעם, באופן מאורגן ושיטתי. נזק רב גרמו הוא וחבריו ברצונם להפיק רווח כספי על חשבון קורבנותיהם. כפי שציין בית המשפט המחוזי, אלו הם "גנבים מקצועיים, הפועלים בשיטתיות ובאינטנסיביות" (עמוד 69 לגזר הדין). אלמלא פעילות המשטרה, היה הרכוש הגנוב מועבר לשטחי הרשות הפלסטינאית לבלי שוב. שיעור הקנס יעמוד אפוא בעינו. לטענות נוספות שטען ב"כ של סלים לפנינו, אין מקום להידרש משום שנטענו לראשונה בערעור בעל-פה, לא בבית המשפט המחוזי, ולא בנימוקי

32. על יסוד האמור לעיל, אציע לחבְּרִי לקבל את ערעורי המדינה בע"פ 2965/13, בע"פ 2972/13, בע"פ 5538/13 ובע"פ 5785/13; לדחות את ערעור המערער בע"פ 3183/13, ולקבוע כדלקמן:

(א) ככלל, בחישוב תקופת פסילת רישיון נהיגה על-פי גזר דין, לא תבוא במניין תקופת מאסר על העבירה שבגללה נפסל הרישיון (כמפורט ומנומק בפסקאות 24-26 לעיל).

(ב) תקופת פסילת רישיונות הנהיגה של ג'יהאד, סלים, מוסא ותאמר, לא תימנה מיום מתן גזר הדין, אלא תחל לגבי כל אחד מהם ביום שחרורו מן המאסר.

(ג) מוסא ישלם פיצוי כספי לנפגעי העבירה כדלקמן:

(1) לחסן אבו סיאם - סך של 2,500 ₪.

(2) ללילה אבו סיאם - סך של 2,500 ₪.

(3) לד"ר איברהים אמטיראת - סך של 5,000 ₪.

(4) לסברי אלקרנאוי - סך של 4,000 ₪.

(5) לאינגה שחראי - סך של 10,000 ₪.

שׁוֹפֵט

השופט א' רובינשטיין:

מסכים אני לחוות דעתו של חברי השופט סולברג. לעניין קביעותיו של בית המשפט המחוזי באשר למועד תחולתה של פסילת רישיון הנהיגה של המשיבים, נאלץ אני בלא חמדה להוסיף את ההערה הבאה; מטרתה - חידוד-מה של דברי חברי בעניין זה. הנימוק שנתן בית המשפט קמא להכרעתו לקבוע פסילה למועדים הנבלעים בתקופת המאסר בכל המקרים שבפנינו היה שיקומי, קרי, כדי שיוכלו הנאשמים להשיג רישיון נהיגה ולהתפרנס, מטרה ראויה. ואולם, בכל ההוקרה לשיקולי שיקום, שכל בתי המשפט חייבים בהם, בתי המשפט מחויבים בראש וראשונה לחוק הספציפי שבגדרו ניתנת הכרעתם, והחוק - סעיף 42(ג)(2) לפקודת התעבורה - ברור כשמש בצהרי היום. תקופת פסילה שבגדרי המאסר היא תרתי דסתרי, היתה כלא היתה או שמא לא היתה ולא נבראה, וכפי שציין חברי, לא רק שאין לה נפקות ממשית אלא אינה משרתת את תכלית הפסילה, להגן על הציבור מגחמת עבריינים. העוברים עבירות מעין אלה

שבתיקים הללו, אינם יכולים שלא להיענש בפסילה. בנידון דידן עסקינן בארבעה תיקים שונים שנדונו בין מארס ליוני 2013, ובית המשפט קמא "שידר" בהם "מדיניות שיפוטית" מסוימת, שמבלי לפגוע בכוונתו הטובה, בה אין ספק, אינה יכולה לעמוד. לשיקום דרכים רבות, ויש לייחל כי ארבעת המשיבים כאן ימצאוהו בעזרת הרשויות הנוגעות בדבר. ואולם, על פי הדין ותכליתו אין לכך דבר עם הפסילה, וחזקה על בתי המשפט שיתנו דעתם לאלה. פסילה - פשוטה כמשמעה, פסילה שיש בה ממש ותוקף מעשי.

כאמור, מצטרף אני לחברי, לרבות להכרעותיו בעניין הפיצוי.

שׁוֹפֵט

השופט נ' הנדל:

אני מסכים לפסק דינו של חברי השופט נ' סולברג, ולהערותיו של חברי השופט א' רובינשטיין.

שׁוֹפֵט

הוחלט כאמור בפסק הדין של השופט נ' סולברג.

ניתן היום, ד' בתמוז התשע"ד (2.7.2014).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט
